

Een welbested jaar

Door de passie en het jeugdige enthousiasme waarmee Vincent Vreeke (Barneveld, 1987) over het schilderen spreekt, is het verleidelijk om hem te typeren als een jonge hond. Door zijn open gezicht heeft hij iets ontwapenends, maar deze jonge schilder is bepaald niet naïef. Bij nadere kennismaking blijkt achter zijn zorgeloze façade iemand schuil te gaan die diep nadenkt, iemand die ook in zijn schilderkunst zoekt naar verbreding en verdieping en dat met een ernst die je bij iemand van zijn leeftijd niet verwacht.

Na de havo wilde hij aanvankelijk doorgaan in de muziek. Hij speelt al vanaf zijn negende basgitaar en wilde de opleiding jazz/lichte muziek doen aan het conservatorium. Toen hij daarvoor werd afgewezen, realiseerde hij zich dat zijn liefde voor muziek niet sterk genoeg was om er zijn leven aan te wijden (al zal hij altijd blijven musiceren). Hierna oriënteerde hij zich op een aantal vooropleidingen van kunstacademies als ArtEZ en de HKU. In de oude AKI-gebouwen in Enschede ervoer hij een ongekende losheid en vrijheid, waardoor hij zich daar onmiddellijk thuis voelde. Na de vooropleiding begon hij er in 2006 aan de opleiding fotografie.

Vincent ontwikkelde een sterke voorkeur voor de ambachtelijke, analoge fotografie, waarbij hij van zijn inspirerende docent Niek de Vriendt naar hartenlust mocht experimenteren in de donkere kamer. Toch wilde hij vanuit een vaag gevoel van onvrede meer met zijn handen gaan doen en daarom schreef hij zich tijdens zijn tweede jaar in voor de werkgroep tekenen van Kars Persoon. Daar herinnerde hij zich weer met hoeveel plezier hij als kind altijd getekend had en herontdekte hij zijn autonome, beeldende creativiteit. Hij koos vervolgens vanuit een sterke innerlijke drang definitief voor tekenen en schilderen. In dienst van die beslissende omzwaai deed hij zijn derde jaar opnieuw, omdat hij het gevoel had dat je minstens een ontwikkeling van drie jaar moet doormaken om te weten welke kant het op moet met je schilder- en tekenkunst.

Het is bijzonder dat iemand die als credo “Schilderen is doen” hanteert zijn afstudeerscriptie heeft gewijd aan de kunsttheorie. Het tekent Vincents ambitie om zijn beeldende intuïtie bewust te voeden, zowel vanuit de kunstgeschiedenis als vanuit de huidige beeldcultuur. Een streven dat dit jaar tot fraaie resultaten heeft geleid, maar daarover straks meer.

Laten we eerst eens kijken naar het examenwerk op grond waarvan hij de HeArtfundbeurs kreeg.

Examenwerk

De grote doeken die hij tijdens zijn examenpresentatie in 2011 liet zien, zijn figuratief geïnspireerd. Het monumentale schilderij met een pianist en een bassist is daarnaast óók een compositie in kleurvlakken, waaruit een sterk gevoel voor kleurharmonie spreekt. Het valt op dat de gezichten van de musici hier geabstraheerd, dus niet ‘ingevuld’ zijn. Het even grote doek *Army Band* lijkt ook geïnspireerd door het thema muziek, maar blijkt een andere oorsprong te hebben. Vreeke is gefascineerd door de ‘mensenwereld’, maar ook door de natuur. Hij surft vaak op het internet waar hij speurt naar afbeeldingen die zijn interesse opwekken. Het internet ervaart hij als een eindeloze “Fundgrube”, een inspiratiebron waar hij zijn honger naar (mens)beelden kan stillen, maar die foto’s en filmfragmenten vormen niet meer dan een aanzet: zijn uiteindelijke ‘verbeelding’ groeit vanuit een interactie met alles wat hij leest, ziet en hoort. In de afbeelding van dit legerorkest trof hem vooral de gelatenheid van de gezichten. Bovendien vond hij het een intrigerend idee dat deze soldaten niet vechten, maar musiceren. Hij begon deze figuren vanuit de losse pols en op groot formaat te schilderen om te kijken of hij deze typische gelaatsuitdrukking in verf kon vangen. Hij werkte daarbij

niet ‘naar de natuur’, maar vanuit de verf: met behulp van nuances in vleeskleur en grijs binnen de contouren van die gezichten, bereikte hij een vervreemdend effect van ‘gesloten expressie’. Alhoewel de muziek en het ritme van de afbeelding deze musici onderling verbinden, lijken zij tegelijkertijd in zichzelf gekeerd. In combinatie met hun grijze uniformen wekt de afbeelding associaties op met de macabere orkestjes in de concentratiekampen van weleer. Het schreeuwerige geel van het bekken krijgt een contragewicht in het zwartrood van de trommel, een gedurfde combinatie waarin zijn zoeken naar kleurbalans zichtbaar wordt. In het grote doek waarop met iets meer moeite twee musicerende padvinders zijn te ontdekken, vallen vooral de vele ingekraste tekensporen en het gebruik van pastelkrijt op. Juist dit tekenen in het schilderij met oilstick of pastel is kenmerkend voor zijn manier van werken. In dit werk ontdekte hij bovendien de kracht van ‘restruimtes’: de figuren krijgen er contour doordat ze uitgespaard zijn in de bovenste verflaag. Met dit bijzondere schilderij won hij de HeArtfundbeurs.

Een jaar van onderzoek

De opgave die Vincent zich in dit buitengewoon welkome extra studiejaar heeft gesteld, is om uit te zoeken of hij ook uitsluitend vanuit de kleur van de olieverf kan werken. Hij voelt namelijk een sterke verwantschap tussen schilderen en muziek, omdat ze beide een sfeer kunnen oproepen louter op basis van ritme en klankkleur. Zijn affiniteit met deze twee wezenlijke elementen van muziek zie je terug in de structuur van de achtergrond van zijn schilderijen, waar horizontale en verticale verfstreken zorgen voor een expressieve, ritmische dynamiek. Vaak begint hij zijn doeken vanuit zo’n repeterend gestreept patroon; het aanbrenge van die basis brengt hem in een bijna meditatieve ‘flow’. Overigens schildert hij al die noeste arbeid daarna vaak voor het grootste deel weer over, maar die onderlaag is wel essentieel voor de uiteindelijke ‘huid’ van het eindresultaat. Onder het landschappelijk aandoende groenblauwe doek, het eerste schilderij dat in het Hengelose atelier ontstond, bevindt zich zo’n waaier van verticale streepjes, al is die structuur nog maar op enkele plaatsen zichtbaar.

Experimenterend met volledig abstracte doeken, voelde hij steeds sterker dat daaraan iets ontbrak: het werd hem gaandeweg duidelijk dat zijn eigen specifieke kracht ligt in het spanningsveld tussen verf en betekenis. Na een aantal van deze kleurabstracties herontdekte hij het belang van het ‘verhaal’. Niet als een letterlijke, figuratieve aanwezigheid, maar als een min of meer verhuld element waardoor de compositie als geheel iets raadselachtigs of spannends krijgt.

Vanuit zijn fotografieachtergrond is hij gefascineerd door het pionierswerk van Edward Muybridge, de fotograaf die voor het eerst de bewegingspatronen van mensen en dieren analyseerde op basis van series momentopnamen. Het grote blauwwitte doek met daarop een vlot geschetste vrouwfiguur is ontstaan vanuit een aantal kleine potloodschetsen naar Muybridge. Maar het is óók ‘gegroeid’ vanuit de met blauwe verfvegen geritmeerde achtergrond die voor zijn gevoel zelf ‘vroeg’ om een figuratieve toevoeging. Wat mij bijzonder bevalt in dat schilderij is het grote, trefzekere gebaar waarmee die vrouw tegen het blauw is neergezet. Figuratie en abstractie zijn hier op overtuigende wijze met elkaar verzoend.

Intuïtie

Vincent hecht grote waarde aan zijn beeldende intuïtie. In de gesprekken met hem duiken regelmatig woorden op als ‘aftasten’ en ‘zoeken’: begrippen die wezenlijk zijn voor zijn manier van werken. Daarbij passen uitspraken als: “Het was niet wat ik zocht” en “Je weet

niet wat je zoekt, maar je weet wel wanneer je het gevonden hebt”. Als hij ontevreden is, schildert hij vaak hele partijen weg om daarna opnieuw te beginnen. De kleinere formaten die hij dit jaar heeft geproduceerd, maken allemaal op hun eigen manier deel uit van deze beeldende zoektocht. Hij experimenteert niet alleen met oilstick (bijvoorbeeld in de felgele, haast naïeve schets van een bewegend hondje), maar ook met afzonderlijke pigmenten en hun verdunningen.

Daarnaast tekent hij veel en vaak, maar dat schetsen leidt maar zelden tot een uitgewerkte tekening. Het gaat hem veel meer om het oefenen van zijn hand en om in beeld te krijgen hoe een vorm een vlak raakt. “Alles komt vanuit het tekenen”, zo vertelt hij, “het is mijn drive”.

Wanneer één van die tekenvondsten uitmondt in een schilderij is dat nooit een één-op-één vertaling, maar dan verandert er minimaal iets in de kleur van de contourlijnen. Het gaat om een ‘hertaling’ van het oorspronkelijke tekengebbaar in een ander medium.

Idealiter boort hij tijdens het proces van het schilderen verschillende betekenislagen aan. Ieder doek is een ‘geheel der delen’ waarbinnen het ene kleurvlak de andere penseelstreek beïnvloedt. De afbeelding krijgt hierdoor - los van de narratieve inhoud - een abstracte spanning. Het tekenachtige en het schilderachtige moeten elkaar niet alleen versterken, maar ook in evenwicht houden, waardoor het schilderij uitnodigt tot meerdere interpretaties. Hij wil af van de te letterlijke figuratie van zijn examenwerk, maar heeft in dit jaar ontdekt dat een zekere inhoudelijke relatie met de werkelijkheid zijn beelden sterker maakt.

De grootste worsteling blijft: “Hoe ik de lijn goed in het schilderij krijg, waardoor de tekening samenvalt met de kleurenkeuzes die ik in mijn doeken maak. Verf die zijn zin ontleent aan de voorstelling, dat is geloof ik wat ik zoek”. Hij lacht er bijna verontschuldigend bij. Het zijn immers grote woorden en het gaat om een bijna ongrijpbaar evenwicht.

Gelukkig heeft hij het talent en het enthousiasme om zich met al zijn energie op deze zelfgeformuleerde queeste te storten. Schilderen is immers doen!

Jet van der Sluis
Oldenzaal, mei 2012